

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2004. szeptember 30. *

A C-275/02. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Verwaltungsgericht Stuttgart (Németország) a Bírósághoz 2002. július 26-án érkezett 2002. július 11-i határozatával terjesztett elő az előtte

Engin Ayaz

és

a **Land Baden-Württemberg**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: C. W. A. Timmermans tanácselnök, C. Gulmann, J. N. Cunha Rodrigues, R. Schintgen (előadó) és F. Macken bírák,

főtanácsnok: L. A. Geelhoed,

hivatalvezető: R. Grass,

* Az eljárás nyelve: német.

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Land Baden-Württemberg képviselőjében S. Karajan, meghatalmazotti minőségben,
- a német kormány képviselőjében W.-D. Plessing, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében D. Martin, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. május 25-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés a társulás előmozdításáról szóló, 1980. szeptember 19-i 1/80 társulási tanácsi határozat (a továbbiakban: 1/80 határozat) 7. cikke első bekezdésének értelmezésére vonatkozik. A Társulási Tanácsot az Európai Gazdasági Közösség és Törökország között társulást létrehozó, 1963. szeptember 12-én Ankarában egyrészt a Török Köztársaság, másrészt az EGK tagállamai és a Közösség által aláírt és a Közösség nevében az 1963. december 23-i 64/732/EGK tanácsi határozat (HL 1964. 217., 3685. o.; a továbbiakban a „társulási megállapodás”) révén megkötött, jóváhagyott és megerősített megállapodás állított fel.

- 2 A kérdést E. Ayaz török állampolgár és a Land Baden-Württemberg között lévő jogvitában terjesztették elő azon határozat tárgyában, amelyben ez utóbbi megtagadta E. Ayaz ideiglenes németországi tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, és elrendelte E. Ayaz e tagállam területéről történő kiutasítását.

Jogi keret

Az EGK és Törökország közötti társulás

- 3 A társulási megállapodás 2. cikkének (1) bekezdésével összhangban a megállapodás célja az, hogy — a török állampolgárok életszínvonalának javítása és Törökország későbbiekben bekövetkező csatlakozásának a Közösséghez megkönnyítése érdekében (negyedik perambulumbekkezdés és 28. cikk) — elősegítse a szerződő felek közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok folyamatos és kiegyensúlyozott megerősítését, beleértve a munkaerő területét is, a munkavállalók szabad mozgásának fokozatos megvalósítása által (12. cikk), valamint a letelepedés szabadságára (13. cikk) és a szolgáltatásnyújtás szabadságára (14. cikk) vonatkozó korlátozások megszüntetése által.
- 4 Ennek érdekében a társulási megállapodás tartalmaz egy előkészítő szakaszt, amely lehetővé teszi Törökországnak, hogy a Közösségtől kapott támogatással megerősítse gazdaságát (3. cikk), egy átmeneti szakaszt, melynek során fokozatosan vámuniót hoznak létre és szorosabban összehangolják a gazdaságpolitikákat (4. cikk), valamint egy, a vámunió alapuló zárószakaszt, amely a szerződő felek gazdaságpolitikáinak szorosabb összehangolását (5. cikk) foglalja magában.

- 5 A társulási megállapodásnak „Az átmeneti szakasz megvalósítása” címet viselő II. címében található 12. cikke szerint:

„A Szerződő Felek megállapodnak abban, hogy a Közösséget létrehozó szerződés 48., 49. és 50. cikke szolgál iránymutatásul a munkavállalók Szerződő Felek közötti szabad mozgása fokozatos biztosításának megvalósításához.”

- 6 A társulási megállapodás 22. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A Társulási Tanácsnak a megállapodás célkitűzéseinek megvalósítása érdekében és a megállapodás által meghatározott esetekben joga van határozatokat hozni. Mindkét fél köteles a döntések végrehajtásához szükséges intézkedéseket megtenni. [...]”

- 7 A Brüsszelben 1970. november 23-án aláírt és a Közösség nevében az 1972. december 19-i 2760/72/EGK tanácsi rendelet (HL L 293., 1. o., a továbbiakban: kiegészítő jegyzőkönyv) révén megkötött, jóváhagyott és megerősített kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkében megállapítja a társulási megállapodás 4. cikkében említett átmeneti szakasz megvalósításához szükséges feltételeket, részletes szabályokat és ütemtervet. A kiegészítő jegyzőkönyv — a 62. cikkel összhangban — a megállapodás szerves részét képezi.

- 8 A kiegészítő jegyzőkönyv tartalmazza „A személyek és szolgáltatások mozgása” címet viselő II. címet, melynek 1. fejezete a munkavállalókkal foglalkozik.

- 9 A kiegészítő jegyzőkönyv 36. cikke, amely ennek az 1. fejezetnek a részét képezi, előírja, hogy a munkavállalóknak a Közösség tagállamai és Törökország közötti szabad mozgása — a társulási megállapodás 12. cikkének elvei szerint — az említett megállapodás hatálybalépését követő tizenkettedik év vége és huszonkettedik év vége között fokozatosan valósul meg, és hogy a Társulási Tanács állapítja meg az ehhez szükséges szabályokat.
- 10 1980. szeptember 19-én a Társulási Tanács elfogadta az 1/80 határozatot. A határozat „Szociális rendelkezések” című 2. fejezetének a foglalkoztatására és a munkavállalók szabad mozgására vonatkozó 1. részében szerepel a 6., a 7. és a 14. cikk.
- 11 Az 1/80 határozat 6. cikkének (1) bekezdése a következőképpen fogalmaz:

„A családtagok szabad munkavállaláshoz való jogára vonatkozó 7. cikk rendelkezéseire is figyelemmel, egy tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen lévő török munkavállaló:

— egy év jogszerű munkavállalás után, ha rendelkezik munkával, jogosult ebben a tagállamban munkavállalási engedélyének ugyanannál a munkáltatónál történő meghosszabbítására;

— ebben a tagállamban három év jogszerű munkavállalást követően — a Közösség tagállamainak munkavállalói számára biztosított elsőbbségre is figyelemmel —

jogosult ugyanabban a szakmában a választása szerinti munkáltatónál, az e tagállam foglalkoztatási szolgálatánál bejegyzett, szokásos feltételek mellett tett másik munkaerőpiaci ajánlatra jelentkezni;

- négy év jogszerű munkaviszonyt követően választása szerint szabadon bármilyen munkavállalói jogviszonyba léphet ebben a tagállamban.”

12 Az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdése így rendelkezik:

„Egy tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen levő török munkavállaló családtagjai, akik számára engedélyezték, hogy a munkavállalóhoz csatlakozzanak:

- legalább három év jogszerű tartózkodást követően — a Közösség tagállamainak munkavállalói számára biztosított elsőbbségre is figyelemmel — jogosultak bármely munkaerőpiaci ajánlatra jelentkezni;
- legalább öt év jogszerű tartózkodást követően választásuk szerint bármilyen munkavállalói jogviszonyt létesíthetnek ebben a tagállamban.”

13 A határozat 14. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy:

„E rész rendelkezéseit a közrend, a közbiztonság és a közegészségügy által indokolt korlátozásokra is figyelemmel kell alkalmazni.”

A közösségi jog egyéb vonatkozó rendelkezései

- 14 Az 1992. július 27-i 2434/92/EGK tanácsi rendelettel (HL L 245. 1. o.) módosított, a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet 15. o.; a továbbiakban az „1612/68/EGK rendelet”) 10. cikkének (1) bekezdése a következőképpen fogalmaz:

„Állampolgárságuktól függetlenül a következők jogosultak azzal a munkavállalóval letelepedni, aki az egyik tagállam állampolgára, és aki egy másik tagállam területén áll alkalmazásban:

- a) a munkavállaló házastársa és azok a lemenő egyenes ági rokonaik, akik 21 évnél fiatalabbak vagy a munkavállaló eltartottjai;
- b) a munkavállaló és házastársa felmenő egyenes ági, eltartott rokonai.”

Az alapügy és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 15 Az alapügy irataiból kiderül, hogy E. Ayaz 1979. szeptember 24-én született, nőtlen, és 1991-ben édesanyjával együtt érkezett Németországba a mostohaapjához.
- 16 Nem vitatott, hogy E. Ayaz török állampolgárságú mostohaapja a 80-as évek óta e tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen lévő munkavállaló, és jogszerűen tartózkodik Németországban.

- 17 A kérdést előterjesztő bíróság szerint E. Ayaz édesanyja soha nem kapott engedélyt németországi munkavállalásra.
- 18 E. Ayaz a Németországba történt beutazása óta édesanyjánál és mostohaapjánál lakott, kivéve egy rövid megszakítást 1999 végén. Németországban való tartózkodása során a záróoklevél megszerzéséig középfokú szakoktatásra előkészítő iskolába járt, majd egyéves szakmai képzésen vett részt. Ezt követően két szakmai képzést is megkezdett, de egyiket sem fejezte be. Miután egy ideig munkanélküli volt, alkalmanként sofőrként foglalkoztatták.
- 19 1997 és 2001 között E. Ayazt a német bíróságok több alkalommal elítélték különböző bűncselekményekért.
- 20 E. Ayaz határozott időre szóló tartózkodási engedéllyel rendelkezett Németországban, amelyek közül az utolsó 1999. október 31-én járt le.
- 21 1999. július 8-án határozatlan időre szóló tartózkodási engedélyért folyamodott, de kérelme tárgyában semmilyen hivatalos határozat nem született.
- 22 2000. március 24-én E. Ayaz tartózkodási engedélyének határozott időre történő meghosszabbítását kérelmezte.
- 23 2000. augusztus 9-i határozatával a Landratsamt Rems-Murr-Kreis elutasította ez utóbbi kérelmet, és felszólította az érdekeltet, hogy az elutasítás közlésétől számított egy hónapon belül hagyja el Németországot, vagy a rendelkezés végrehajtásának elmulasztása esetén kiutasítják Törökországba.

- 24 2000. szeptember 14-én E. Ayaz fellebbezést nyújtott be e határozat ellen, és ezzel egyidejűleg jogainak ideiglenes védelmét kérte a Verwaltungsgericht Stuttgartnál.
- 25 2000. október 30-i határozatával a fenti bíróság megállapította a fellebbezés felfüggesztő hatályát.
- 26 Az E. Ayaz által benyújtott fellebbezést a Regierungspräsidium Stuttgart, mint alaptalant, 2002. február 8-án elutasította, mivel úgy vélte, hogy E. Ayaz az általa elkövetett súlyos bűncselekmények alapján jelentős veszélyt jelent a közbiztonságra és a közrendre, és hogy sem a német alkotmány, sem az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény nem tiltja a kiutasítását.
- 27 A Regierungspräsidium Stuttgart határozata ellen E. Ayaz 2002. március 5-én keresetet nyújtott be a Verwaltungsgericht Stuttgarthoz.
- 28 E bíróság szerint a megtámadott 2002. február 8-i határozat összhangban áll a nemzeti joggal, mivel az Ausländergesetz (a külföldiekről szóló német törvény) előírja azon külföldiek automatikus kiutasítását, akiket — mint jelen esetben E. Ayazt — az utolsó öt év folyamán jogerősen összesen három és fél évnyi, fiatakorúakra kiszabható büntetésre ítélték.
- 29 Fontosnak tűnne azonban megvizsgálni azt a lehetőséget, hogy a C-340/97. sz. Nazli-ügyben 2000. február 10-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-957. o.) 50–64. pontja

szerinti értelmezésnek megfelelően, az 1/80 határozat 14. cikkének (1) bekezdése alapján E. Ayaz részesülhet-e a kiutasítás elleni védelemben. Egyrészt ugyanis ebből az ítéletből az következik, hogy az olyan török állampolgár kiutasítása, akit közvetlenül megilletnek az 1/80 határozat által biztosított jogok, ellentétes a 14. cikk (1) bekezdésével, amennyiben ezt az intézkedést egy büntetőjogi ítéletet követően, más külföldieket visszatartó cézzal rendelik el — anélkül, hogy az érintett személyes magatartása ténylegesen megalapozná azt a feltevést, hogy az illető más, a fogadó tagállam közrendjében zavart okozó súlyos bűncselekményeket fog elkövetni. Másrészt az előzetes döntéshozatalra utaló bíróság úgy véli, hogy jelen esetben E. Ayaz személyes magatartása nem utal a közrend újabb súlyos zavarának közvetlen veszélyére, ebből következően a kiutasító határozatot — az 1/80 határozat 14. cikkének (1) bekezdése alapján — meg kell semmisíteni.

- 30 Azonban e rendelkezés jelen esetben történő alkalmazhatósága érdekében meg kell határozni, hogy az érintett személy az 1/80 határozat által védett személyek körébe tartozik-e.
- 31 E tekintetben E. Ayaz nem hivatkozhat azokra a jogokra, amelyeket az 1/80 határozat 6. cikkének (1) bekezdése biztosít a valamely tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen lévő török munkavállaló számára, mivel nem teljesíti az e rendelkezés által előírt feltételeket.
- 32 Az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdése alapján az érintett személyt az édesanyja révén sem illeti meg tartózkodási jog Németországban, mivel az édesanyja sohasem volt munkavállaló a fogadó tagállamban. Ezzel ellentétben E. Ayaz mostohaapja teljesíti a valamely tagállam hivatalos munkaerőpiacán való jelenlét feltételét, csak az a kérdés, hogy e rendelkezés értelmében az alapügy felperese „családtagnak” minősül-e. Erre a kérdésre még nem adtak egyértelmű választ.

- 33 Tekintettel arra, hogy e körülmények között a jogvita megoldása a közösségi jog értelmezését teszi szükségessé, a Verwaltungsgericht Stuttgart felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Egy tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen lévő török munkavállaló 21 évesnél fiatalabb mostohafia családtagnak minősül-e az 1/80 határozat 7. cikkének [első bekezdése] értelmében [...]?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 34 A feltett kérdésre adandó válasz meghatározása érdekében bevezetéképpen meg kell jegyezni, hogy amint az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésének szövegéből is kitűnik, az e rendelkezés által biztosított jogok élvezetéhez két, e rendelkezésben is szereplő feltétel együttes teljesülése szükséges: egyrészt az, hogy az érintett személy a fogadó tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen lévő török munkavállaló családtagja legyen, másrészt az, hogy e tagállam illetékes hatóságai engedélyezzék, hogy az érintett személy csatlakozzon a munkavállalóhoz.

- 35 A második feltételt illetően: az állandó joggyakorlat szerint a közösségi jog jelen állapotában az Európai Gazdasági Közösség és Törökország közötti társulásra vonatkozó rendelkezések nem érinthetik a tagállamok azon hatáskörét, hogy szabályozzák a török állampolgároknak a területükre való belépését, valamint az első kereső tevékenység feltételeit, mivel ezeknek az állampolgároknak a valamely tagállamba történő első beutazását alapvetően kizárólag az adott tagállam nemzeti joga határozza meg (lásd legutóbb a C-317/01. és 369/01. sz., Abatay és társai egyesített ügyekben 2003. október 21-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-12301. o.] 63. és 65. pontját).

- 36 Azonban az alapügyben a nemzeti bíróság által előterjesztett kérdés csak a jelen ítélet 34. pontjában hivatkozott első feltételt érinti.
- 37 E feltétellel kapcsolatban az előterjesztett kérdés nem a valamely tagállam hivatalos munkaerőpiacához tartozó olyan török állampolgár munkavállalói minőségét érinti, aki már jelen van e tagállam területén — ezt az elemet a kérdést előterjesztő bíróság közösségi vívmánynak tekinti —, hanem kizárólag arra vonatkozik, hogy egy ilyen munkavállaló mostohafia az 1/80 határozat 7. cikkének első albekezdése értelmében „családtag-e”.
- 38 A fenti rendelkezés nem tartalmazza a munkavállaló „családtagja” fogalmának meghatározását.
- 39 A tagállamokban történő egységes alkalmazás biztosítása érdekében azonban közösségi szinten azonosan kell értelmezni e fogalmat.
- 40 Ezért tartalmát az általa követett célkitűzés viszonylatában és azon összefüggések között kell meghatározni, amelyek közé illeszkedik.
- 41 Egyrészt — amint azt a Bíróság már kimondta — az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdése által létrehozott rendszer kedvező feltételeket teremt a fogadó

tagállambeli családegyesítéshez azáltal, hogy először lehetővé teszi a családtagok számára azt, hogy együtt legyenek a migráns munkavállalóval, majd — meghatározott idő eltelte után — biztosítva számukra azt a jogot, hogy e tagállamban munkát vállalhassanak, megerősíti helyzetüket (lásd különösen a C-351/95. sz. Kadiman-ügyben 1997. április 17-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-2133. o.] 34–36. pontját).

42 Másrészt ugyanezt a célkitűzést követi az 1612/68/EGK rendelet, különösen a 10. cikk (1) bekezdése, amelynek célja — amint azt a Bíróság a C-171/01. sz., Wählergruppe Gemeinsam-ügyben 2003. május 8-án hozott ítéletének (EBHT 2003., I-4301. o.) 82. és 83. pontjában kimondta — az EK-Szerződés 48. cikke (jelenleg, módosítást követően, 39. cikk) előírásainak részletesebb ismertetése.

43 A C-413/99. sz., Baumbast és R ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítéletének (EBHT 2002., I-7091. o.) 57. pontjában a Bíróság e tekintetben kimondta, hogy a migráns munkavállalóval együtt történő letelepedés joga, amelyre az 1612/68 rendelet fenti rendelkezése alapján „a munkavállaló házastársa és azok a lemenő egyenes ági rokonai, akik 21 évnél fiatalabbak vagy a munkavállaló eltartottjai” jogosultak, mind a munkavállaló, mind a házastárs lemenő egyenes ági rokonait megilleti.

44 A C-434/93. sz. Bozkurt-ügyben 1995. június 6-án hozott ítélet (EBHT 1995., I-1475. o.) 14., 19. és 20. pontja óta kialakult állandó joggyakorlat arra következtet a társulási megállapodás 12. cikkének és a kiegészítő jegyzőkönyv 36. cikkének szövegéből, valamint az 1/80 határozat célkitűzéséből, mely szerint a munkavállalók szabad mozgása biztosításának fokozatos megvalósításához az EK-Szerződés 48. és 49. cikke (jelenleg, módosítás után EK 40. cikk), valamint az EK-Szerződés 50. cikke (jelenleg EK 41. cikk) szolgál iránymutatásul, hogy az utóbbi cikkekből elfogadott elveket a lehető legnagyobb mértékben ki kell terjeszteni az 1/80 határozat által elismert jogokban részesülő török állampolgárokra (lásd legutóbb a Wählergruppe Gemeinsam-ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet 72. pontját, valamint — analóg módon, a társulási megállapodásnak a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó 14. cikkét illetően — az Abatay és társai ügyben hozott, fent hivatkozott ítélet 112. pontját).

- 45 Következésképpen az 1/80 határozat 7. cikke első bekezdésében szereplő „családtag” fogalom jelentésének meghatározásakor ugyanezen fogalomnak a valamely közösségi tagállam állampolgárságával rendelkező munkavállalók szabad mozgásának területén adott értelmezésére kell hivatkozni, és különösen az 1612/68/EGK rendelet 10. cikkének (1) bekezdése által elismert hatályra (lásd — analóg módon, a rendelet 8. cikkének (1) bekezdésével kapcsolatban adott, a török munkavállalók üzemi és munkástanácsokba való megválaszthatóságának jogára vonatkozó értelmezés átültetését illetően — a Wählergruppe Gemeinsam-ügyben hozott, fent hivatkozott ítéletet és a C-456/01. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben 2004. szeptember 16-án hozott ítéletet [EBHT 2004., I-8291. o.]).
- 46 Mindezeket összevetve, az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdése nem tartalmaz egyetlen olyan elemet sem, amely alapján az gondolható, hogy a munkavállaló „családtagja” fogalmának hatálya a vér szerinti családtagokra korlátozódik.
- 47 Ezt az értelmezést erősíti meg a C-179/98. sz. Mesbah-ügyben 1999. november 11-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-7955. o.), melyben a Bíróság úgy határozott, hogy egy marokkói migráns munkavállaló „családtagjának” fogalma — az Európai Gazdasági Közösség és a Marokkói Királyság között 1976. április 27-én Rabatban aláírt és a Közösség nevében az 1978. szeptember 26-i 2211/78/EGK tanácsi rendelettel (HL L 264., 1. o.) jóváhagyott együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdése értelmében — kiterjed a munkavállaló házastársára és azon felmenő egyenes ági rokonaira, akik vele együtt a fogadó tagállamban tartózkodnak. Ezt az — együttműködési megállapodás kapcsán adott — értelmezést ugyanis sokkal inkább érvényesíteni kell egy társulási megállapodás esetén, amelynek célja távolabbra mutató (lásd a jelen ítélet 3. pontját).

48

Az előző megállapítások összességére figyelemmel, a feltett kérdésre adandó válasz az, hogy az 1/80 határozat 7. cikkének első bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés értelmében a valamely tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen lévő török munkavállaló mostohafia, aki 21 évnél fiatalabb, vagy a munkavállaló eltartottja, e munkavállaló családtagjának minősül, és a fiút — amennyiben megfelelő engedélyt kapott arra, hogy a fogadó tagállamban csatlakozzék az említett munkavállalóhoz — megilletik az e határozat által ráruházott jogok.

A költségekről

Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

Az Európai Gazdasági Közösség és Törökország közti társulási megállapodás által létrehozott Társulási Tanács által elfogadott, a társulás előmozdításáról szóló, 1980. szeptember 19-i 1/80 társulási tanácsi határozat 7. cikkének első bekezdését úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés értelmében a valamely tagállam hivatalos munkaerőpiacán jelen lévő török munkavállaló mostohafia, aki 21 évnél fiatalabb, vagy a munkavállaló eltartottja, e munkavállaló családtagjának minősül, és a fiút — amennyiben megfelelő engedélyt kapott arra, hogy a fogadó tagállamban csatlakozzék az említett munkavállalóhoz — megilletik az e határozat által ráruházott jogok.

Aláírások